Tečaj XVIII. **NOVICE** List 15.

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 11. aprila 1860.

Klic na pomoč
revnim Dolencom in Notranjcom!

Že proti koncu lanskega leta je začelo v raznih krajih kranjske dežele najpotrebniših živežev zlo zlo zmanjkovati, zlasti pa je imelo že sicer silno ubožno ljudstvo na Dolenskem in Notranjskem veliko veliko terpeti. Dolga nenavadna suša poslednjega poletja in červi, kteri so to leto jare žita kakor tudi vse sočivja in korenstva skoraj po celi deželi spodjedali, so bili krivi, da se je tako malo pridelalo, da so kmetje z mervico svojih pridelkov komaj do Božiča z najpotrebnišim živežem shajali. V začetku tega leta so pa pridelki že tako pošli, da so skoraj v vseh hišah teh nesrečnih krajev silno veliko pomanjkanja in bridko revšino tako začeli terpeti, da se je zdaj hudo hudo bati, kaj bo do prihodnje žetve, ki je še tako deleč, ker je pomanjkanje splošno in tako veliko, da je le malo bolj premožniših še, kteri imajo še toliko žita, da morejo z njim za živež kakor tudi za svojo setev za silo izhajati, ubožniši pa, kterih je največ, so pešico žita, ki so ga lansko leto pridelali, že davno do zerna povžili tako, da ne terpé samo popolnoma pomanjkanja žita za živež, ampak tudi za jaro setev.

V vseh teh tako zlo stiskanih krajih tedaj že davno v nobeni hiši več ni kosčka kruha najti, in edini živež, s kterim si prebivavci teh krajev svoje življenje hranijo, je malo zelja in repe, kterega živeža imajo pa dostikrat komaj še za par dní in ga morajo samo na vodi kuhanega vživati, ker si solí in zabele ne morejo kupiti. V tacih okoljšinah je mogel večji del prebivavcov to malo živine, ktero so še imeli, ali zavoljo popolnega pomanjkanja klaje ali pa zavoljo tega prodati, da bi si s skupljenim denarjem, kterega v tacih okoljšinah ni moglo veliko biti, najpotrebnejega živeža kupiti. Al ko so tudi to, žali Bog! prezgodaj povžili, ne ostaja večjemu delu teh nesrečnih ljudí nič druzega, kakor si najpotrebniših reči sposoditi, da se preživé, ali pa se beraške palice lotiti; pa kdo jim more kaj dati, ker zavoljo slabe lanske letine tudi premožneji kmetovavci niso mogli veliko v svoje hrame spraviti?

Vernivši se iz teh tako žalostno zadetih krajev, kjer sem priložnost imel, se v svojo žalost sam prepričati, kako velika je sila in revšina ondašnjih prebivavcov, se obernem z milo prošnjo na dobrotljivost vseh prebivavcov kranjske dežele in njenega lepega glavnega mesta, ki so se v vseh tacih priložnostih vselej tako blagoserčne skazovali, naj svojim nesrečnim bratom po svoji zmožnosti z milim darom pomagajo, da se jim v njih silni revšini saj nekolikšna podpora nakloni in se rešijo smerti zavoljo lakote, ktera siromakom žuga, in se obvaruje tista posilna vročinska bolezen, ktera v tacih okoljnostih v začetku ljudí le po samem napada, pa se le prelahko in hitro kot kuga razširi in veliko ljudí pomorí. Hvaležnost in tolažba revežev bo sprosila obilen blagoslov Božji za milodare, ktere so v glavnem mestu Ljubljani deželno predsedništvo, mestni magistrat in vredništvo ljubljanskega časnika, na deželi pa vse kantonske gosposke in častitljivi gospodje fajmoštri prejemati pripravljeni. Da se bodo pa prav delili, bom po pozvedeni potrebnosti natanko skerbel po posebnih komisijah, ktere so za te siromaške zadeve v dotičnih kantonih postavljene.

V Ljubljani 30. marca 1860.

Gustav grof Chorinsky s. r.,
c. k. deželni poglavar.

Gospodarske skušnje.

(Konjsko meso dobra piča kuretnini). Konjsko meso so jeli na Francozkem perutnini pokladati; zrežejo namreč meso na drobne kosce, po kterih kuretnina neizrečeno rada sega. Po mesu kokoši prav rade — skorej celo leto — nesó, in njih jajca so tudi debelejše. Konjsko meso je za kuretnino zlasti pozimi dobro, ker nima priložnosti, da bi zemljo razkopaje in razgrebaje sama po živalski piči, červih itd. stikovala. Ravno tako dobro je konjsko meso tudi za pitanje perutnine, če se ji le z navadno pičo pomešano daje; toda se perutnina, ravno tako kakor prešiči, ne smé zadnji teden, preden se na terg na prodaj nese, več s konjskim mesom pitati, ampak se ji mora le zernja zobati dajati, da je njeno meso bolj okusno. — Gospod Sora, ne deleč od Pariza, svojo kuretnino že dolgo in z velikim dobičkom s konjskim mesom pita. Vsako leto zredí okoli 100.000 kokoš večidel s konjskim mesom. Za to rejo dobiva konjsko meso iz Pariza, kjer vsako leto veliko kónj pokupi in v posebni klavnici kolje. Mes dá z nalaš za to napravljeno mašino na drobne kosce zrezati, malo nasoliti, v sode natlačiti in tako na svoj kurji dvor izvoziti, kjer ga svoji kuretnini zobati daje. Mesu se za zobanje tudi malo černega popra primeša, kar kuretnini posebno dobro dé. Tù, kjer se je pred malo leti komaj 300 kokoš redilo, se jih redí zdaj na tavžente in to le s konjskim mesom. Tako piše „Ill. landw. Dorfz.“ — Vredništvo „Novic“ dostavlja tej novici le to, da vsako meso tekne kuretnini. Znana nam je tukaj v Ljubljani neka konhinhinska kokoš, ki je vsaki dan jajce znesla, večkrat dve, enekrat celó tri, pa takrat so bile jajca brez lupine. Gospá ji je dala vsaki dan nekoliko mesa; s tem pa je svojo ljubljeno putko tako pregnala, da je čez naturo legla po 2 in 3 jajca na dan brez lupine.

(Sajenje češnjevih košic). Kdor češnjeve košice sadí, naj nikoli kislih sort s sladkimi ne pomeša, ampak vsako sorto naj posebej sadí. Na debla kisle sorte se morajo le kisle sorte, na debla sladke sorte pa le sladke sorte cepiti, sicer se dobra sorta po mešanci rada zverže in je slabeja.

(Da breskve prezgodaj z drevesa ne padajo), je preobilna sočnost kriva. Da se tedaj to obvaruje, naj se drevesu spodaj na deblu puša, to je, ljubje nekoliko razcepi in reža s cepivnim voskom ali z drevesnim mazilom zamaže.

(Presni ali frišni oves brez vse nevarnosti živini pokladati), ako ga v peči po peki kruha posušiš, in ko je že dobro suh, živini daješ.

(Košena moka dobra živinska klaja). Neki

gospodar po obilnih skušnjah terdi, da konji, ovce, gosí in mnogotera druga žival prav rada po košeni moki sega. On tedaj to klajo tudi drugim živinorejcom priporoča in pravi, da je najboljše, če se ob vsaki klaji navadni kermi, na priliko, goski pol lota, ovci poldrugi lot, velikemu prešiču 2 lota, kravi pa ali konju 3 do 4 lote košene moke (v prah zmletih kostí) primeša, in sicer preden se suha kerma z vodo pomoči.

Gospodarska novíca.

* Na Francozkem v Nanteri je fabrika, ktera posebno lepo štirko dela iz divjega kostanja. Ako pomislimo, da divji kostanj je drevó, ki je vsako leto polno, — zraven pa se spomnimo, da vsako leto v našem cesarstvu iz pšenice in krompirja tavžent in tavžent centov štirke napravljajo, bomo pač lahko spoznali veliko imenitnost take fabrike, ktera ljudém na tavžente vagánov pšenice in krompirja za živež prihrani s tem, da štirko nareja iz divjega kostanja. Ker pa so že znajdli tako lepo štirko delati iz divjega kostanja, smemo upati, da bojo še več znajdli in da bo še čas prišel, ko nam bojo fabrike iz divjega kostanja zdravo moko za jéd mlele, in kostanj bo postal pri nas to, kar je v gorkih deželah krušno drevó.

„Slov. Nov.“

Kukovica.

Med vsemi znanimi ticami ni nobene, da bi dajala toliko prilike praznim veram in neumnim vražam, kakor čudna tica kukovica.

Kukovica se prišteva preselivnim ticam, to je, tistim, ktere se v naših krajih pozimi preživiti ne morejo, zato v jeseni od nas pobegnejo, se preselijo v gorke kraje, kjer najdejo potrebni živež. Kukovica zapustí naše kraje proti koncu mesca vélikoserpana in pride spet v začetku vélikotravna, kuka pa le do konca rožnika.

Veliko je ljudí, kteri pazijo o prihodu kukovice, kolikokrat bo pervič zakukala. Pravijo, kolikorkrat kukovica zakuka, toliko let bo še človek živel, kteri jo pervikrat sliši kukati spomladi. Kadar gospodar spomladi pervič kukovico sliši, pazno šteje, kolikokrat je zakukala, potem hitro šteje dnarje, ktere ima ravno takrat v aržetu, ker ima neumne misli, kolikokrat je kukavica zakukala, tolikokrat se bodo pomnožili njegovi dnarci v žepu. Kmetiški ljudje pravijo, če spomladi kukovica pogostoma kuka, pomeni dobro letino, če poredkoma kuka, pomeni pa slabo.

Kukovici prilastujejo tudi, da vreme prerokuje. Kadar kuka zvečer, pomeni, da bo lepo vreme; kadar kuka zjutraj, pomeni, da bo deževno vreme.

Nobene tice glas ni tako podoben človeškemu glasu, kakor glas kukovice. Le škoda, da nima več ko dva glasa, s kterima vedno le sama sebe imenuje, ko pravi „kuku“.

Nekteri so pisali od kukovice, da je nemarna, zanikerna tica, ktera nič ne skerbi za svojo rodbino in le druge tice nadležje mlade kukovice rediti. Drugi so pisali od kukovice, da ona tega ne dela iz nemarnosti in zanikernosti, ampak ona je tako stvarjena, da ne more jajc valiti. Njeni životek je neki tako ustvarjen, ako bi se v gnjezdo na jajce vsedla, da bi jih precej poterla in zdrobila, zato je prisiljena, to delo drugim ticam prepušati.

Da kukovica nikoli gnjezda ne naredí in jajc nikoli sama ne leže, je vsakemu znano. Ona potakne jajčica v gnjezda drugih tic, da jih valijo in potem mlade kukovice redijo. Najrajši dene jajca v gnjezdo penice, pastarice jesenice ali pa kake druge majhne tice. Kadar se tički izvalijo, jim stare tice pridno donašajo potrebnega živeža; ker je pa mlada kukovica veliko večja od drugih tovaršev, tudi več živeža potrebuje. Kaj naredí, da več dobí? Gré in pomeče iz gnjezda vse tovarše, da stari le samo kukovici donašajo živeža, ker so tako bedasti in mislijoa, da je kukovica res njihove rodbine.

Pametne tice, varujte se kukovice! Višnjogorski.

Glasi o cesarskem ukazu
zastran učnega jezika v šolah.

III. *)

Naj spregovorim zdaj o latinskem jeziku. Ker je to jezik mertev, to je, da se ne govorí nikjer več čisto, ga cenijo zlasti dan današnji nekteri malo in čedalje manj; nekterim pa se zdi za malo, da bi veljal več od gerškega, po kterem se je izgladil, iz kterega si je izposodil tako rekoč največji in najbolji del svoje literature. To je ravno nesreča, da se tehtajo reči zgolj po teoríi, da se ne praša dosti, kaj pa življenje pravi, in vendar obveljá nazadnje samo to, kar se ž njim ujema in sprijema. Vse res, da je gerščina bogateja, neizmerno bogateja, bodi si v formah, bodi si v slovstvu, in da je postal gerški narod učitelj rimskemu in vsem poznejim. Al Gerk je živel tako sam za-se; vse, kar si je omislil in izmislil, je bilo tako čisto iz njegovega jedra, tako tuje za druge ljudstva osnovano, da bi jim s svojo omiko ne bil mogel dosti škodovati, ne dosti koristiti, ako bi ne bilo vodotoča, da vodi silno moč gerškega elementa v žile in kite tistih narodov, ki se niso napredovanja branili, pa so bili, sami za se presirovi ustvarjeni, dobro njetilo, ki pa od drugod iskre potrebuje.

In ta vodotoč so bili Rimljani in so še dan današnji vkljub vsem pruskim pedantom, in zato je njihovo bitje za nas imenitneje od gerškega. Rimljani nam se zdé sicer velikani, pa se jih ne bojimo; ne dozdevajo nam se tako tuji, kakor Gerki; njihove misli so enake ali saj podobne našim mislim, pripravne za naše razmere in za naš čas, kakor da smo si bližnja žlahta. In kakor nam, se dozdeva to vsem izobraženim narodom. Na široki podlagi rimske omike so postavili si svojo domačo; kvas latinščine je prešinil vse ude sedanjega življenja. In kakor se ne dá tajiti, da so ji pritekali pervi in najobilneji studenci omike iz gerškega, se pa po drugi plati zopet ne more prezreti, da je bil le Rimljan universalen, da je nam edina ta universalnost pomagala, da nam je treba toraj pred in bolj soznaniti se z latinsko kulturo kakor pa z gerško.

Praša se zdaj: kaj je latinščina za nas Slovence, kako se dotika in strinja naš jezik z latinskim, kako sta si eden proti drugemu?

Latinski jezik je jezik katoliške cerkve, katoliška cerkev pa je naša národna cerkev. Pravim národna, in ta beseda mi je tù v pervem, edino pravem pomenu. Katoliška vera nam ni národna, ker jo zdaj národ terdi, ampak zato, ker si jo je že od konca sam izvolil, se je vedno stanovitno deržal, vkljub silnim nadlogam in skušnjavam, se vedno te zvestobe tudi zavedil in vse svoje mišljenje in čutenje po nji obračal, po drugi strani je pa tudi vselej v nji pomoči, zavetja, rešenja iskal in ga našel. Premislimo to malo bolj natanko. Dozdaj smo se menili premalo za to reč; nauk, ki ga bomo prejeli, je imeniten za nas in za naš jezik. Keršanstvo so jeli nam oznanovati najpred oglejski, potem pa salcburški duhovni. Slovenci se mu že iz začetka nikakor niso ustavljali; še le, ko je ob enem sirovi bavarski knez Tasilo tudi slovensko svobodo zalazoval, je pokazala se nasprotna stranka. Droh, Drodor, Samo, Avreli so odganjali novo vero le zato, ker jo je branil Tasilo, najhuji sovražnik slovenskega naroda, češ, da ni nič druzega kakor zanjka tuje politike. Toda kristjani so se bili že tako pomnožili, da ni dolge to opiranje terpelo. To je bila pa tudi največja sreča za narodnost. Ko bi se bili naši očetje terdovratno starih bogov deržali, ni dvombe, da bi jih bili sosedni, kerščeni narodi:

*) Dalje iz 2., 3. in 4. lista.

Bavari, Longobardi in pozneje Franki podavili; bilo bi jih zadelo ravno to, kar Obotrite, Sorbe in Lutice. Keršanska vera pa je vverstila jih med druge njene spoznavavce; pod njenimi perutami so brez nevarnosti s tujimi ljudstvi se družili in pečali. Res, da jih je pritisnil že za rana terdi jarem nemških vladarjev, bavarskih knezov in franških kraljev, pozneje pa saksonskih cesarjev, toda posebnega preganjanja njihova narodnost vendar nikoli ni terpela; kakor druge narode bi branila bila tudi njih katoliška cerkev, perva oblast srednjega veka v duhovskih in tudi v posvetnih rečéh. Kakor je kal, je tudi zeljše. Katoličtvo se je v narodu vkoreninilo in na vse strani razrastlo; iztrebivši iz sebe ajdovske vraže, se je Slovenec očistil in prerodil; sprijele ste se v njem vera in narodnost v eno jedro, obe močí ste zarastle se v eno samo nerazločljivo; prešinivši se skoz in skoz je ena drugo pospeševala in budila. Najlepše je razodevala se ta uzajemna podpora v strašnih stiskah turških vojská. Moč vladarjev je bila takrat opešala; od njih ni dobival Slovenec nikoli prave pomoči; še manj pa so branili ga nemški vitezi, zapiraje se v grajšine gledali so mirno, kako Turek po deželi razsaja, pobijaje in odpeljevaje s sabo uboge kmete, požigaje vasí in božje veže. Kaj nas je obvarovalo takrat? Zaupanje v Boga in njegovo vero ujunačilo je ljudí, da so bili s slabim orožjem kos hudemu sovražniku; zbiraje se v taborih okoli cerkvá, na posvečenih tleh se bojevaje, so si bili svesti, da ne branijo le sebe, temuč tudi sveto vero, in to prepričanje je dajalo jim stotero moč in večidel zmago. Ta morija je terpela celih dvesto let, pa vendar ni končala našega naroda, marveč je zavedal se, ko je nehala, bolj živo kakor pred svoje moči in narodnosti, da je hitro v vseh rečéh napredoval. Turške vojske so mu bile kervav kerst, s kterim je iznova poterdil, kako globoko prepričan da je o resnici katoliške vere, kako tesno se je z njegovo narodnostjo združila. Pa sred vojskovanja mu je prišla druga, še huja skušnja: začela je terkati na vrata tudi njemu lutrova prekucija. Res, da so jih ji nekteri naši sinovi odperli in jo z gorečim sercom narodu priporočali, da je marsikdo omahoval, marsikdo tudi omagal. Al večina ljudstva zaverže priliznjene obete, — dobljena je nova, častitljiva zmaga. Ponosni smemo biti, da naših krivovercov niso preobračali tuji, sirovi dragonarji, kakor se je drugej pogostoma godila; luterstvu se je uperl narod sam, mogočna, prepričavna beseda škofa Krena in njegovih pomagavcov nam je zopet deželo pomirila, uterdivši vsakod staro vero, povernivši nam z njo prejno edinost v narodu. Tuja mladika ni mogla na našem drevesu ozeleneti. Al ta zvestoba ni ostala Slovencu prazna, brezkoristna.

Cerkev mu je obilno trud povračala, ki ga je za-njo preterpel. Njeni duhovni so mu bili vedno pervi in najbolj resnični prijatli. Oni so mu zbudili domačo literaturo, očedivši mu jezik tujih pritik so spisali za-nj lepo število pobožnih bukev, po njih je dobil veselje do branja in do šol. Da so naši ljudje zadnjih dvesto let kaj v kmetíi, slasti pa v vertnarstvu napredovali, se ima pripisovati zgolj njihovim blagim, domačim naukom, ne pa grajšinstvu ali učenim tujim društvom; oni več zrahljali zemljo, da seme „Novic“ in koristnih bukev ne pada več na kamnitno zemljo. Naj omenim tù le častitega Pirca, ki ga saj po Gorenskem vsak gospodar pozná in hvaležno spoštuje. Tudi za posvetno literaturo to veljá. Vodnik je bil cerkven mož, pečaje se vedno z jedrom našega naroda je spoznal, kaj mu je všeč in kaj mu pridi; zato ni posnemal tujcov, in po pravici se smemo ž njim ponositi, da je vtisnil mladi literaturi pečat narodnosti, tedaj pečat originalnosti. Neupehani delavnosti svojih duhovnov imamo hvalo dajati, da nam je narod čil in zdrav, priden in pobožen in za vsako delo pripraven: od nje in iz nje mu je dohajala vsa omika in mu dohaja večidel še dandanašnji.

Iz vsega tega vidimo ozko, natančno, vzajemno djansko društvo svoje vere in svoje narodnosti. Pri nas ne dá se misliti patriotizem brez katoliškega duha; brez njega je brez sadú, jalov, zato, ker je katoliškemu Slovencu brez njega nerazumen, že zanaprej sumljiv.

Pa čemu to dolgo besedovanje? utegnejo bravci prašati. Ne zamerite, za moj namen je bilo potrebno. Zakaj? bom povedal drugo pot. (Prihodnjič dalje).

Kranjci na Horvaškem.

Spisal J. Terdina.

(Dalje.)

Med stare štejem tiste gopode, ki so se že davnej pred letom 1848 izučili in v službo pripravili; prišli so na Horvaško večidel z ženo in z otroci in s — starimi ideami, kakoršne so veljale v njihovi mladosti in na njihovem domu, ki pa niso za zdaj nikjer več dobre in tedaj tudi za Horvate ne. Da bi se horvaški naučili, so ti gospodje večidel prestari in življenje na Horvaškem se jim tako čudno, tako ptuje zdí, da vidijo in slišijo povsod le barbarstvo, nevednost in razujzdanost. Kar je dostikrat celó lepa národna šega ali kaka častitljiva in nedolžna stara navada, imajo oni za nečloveško bedarijo ali za neslano burko, ki jo je treba pred ko mogoče, odpraviti ali saj prepovedati. Za te ljudí bi človek le eno željo imel: da bi nikdar na Horvaško prišli ne bili, ker tù res nikomur ne koristijo in zraven strašno žalostno životarijo. Sicer pa ni na njih le madeža ne; v njih je še prava stara poštenost; mož-beseda jim ni prazna reč; bolj vestnih in bolj pridnih delavcov ni dobiti; pred ne gredó spat, dokler ni odločeno delo doveršeno; res, da se dosti nepotrebnega popiše, vendar pa se je železni marljivosti čuditi, ki o tolikih kupih protokolov in bukev ne obupa. Zvestejih služabnikov od njih cesar nima. Zato Bog varuj! te gospode zaničevati, marveč pravim še enkrat, da je le škoda za njihove dobre lastnosti, ki bi drugej obilen sad donesle, tù pa brez uspeha ostanejo. Njihovo življenje je pač neprijetno. Iz pisarnice domú in od doma zopet v pisarnico — to je ves njih circulus. Včasi še pridejo na kak poliček piva; al pivo je na Horvaškem malokdaj pitno; tudi ni starih znancov zraven, da bi mogli ž njimi vred o slabih časih tožiti in zmešani svet rešetariti, pa tudi ne prijaznega kerčmarja, ki jim je nekdaj v Ljubljani svojo tobakiro ponujal in mestne novice pravil. Vse jih tišči, vse jim nagaja: narod, pomagači, služabniki, ceste, vreme, zrak in pa — žena. Tako živé oni, skoraj še slabeje pa njihove gospé in otroci. V eno mer slišiš tožiti: „Bog se usmili! kaj bo začeti? Za ljudí tù kratko ne malo ni! Nimaš človeka, da bi se kaj prijazno ž njim pomenil; dragina je taka, da nam bo skoraj ob suhem kruhu živeti, pa se še za dnar ne dobí, kar bi človek hotel, in kar se dobí, je vse nekako grenko, kislo, pusto, brez slaja. In kaj hočemo z ubogimi otroci! Tù ni ne prave šetnje, ne sence, ne trate, in če se človek kam popelje, kaj mu na kmetih ponudijo? — enmalo slabega vina, ki nam ga umazan jud nosi in pa k večjemu kosček červivega sira — nikjer pa ne piške, ne pečenke, ne šniceljnov, ne cvertja in celó dobrega kruha ne. Moj Bog, kaj bo začeti!“

Tako tožijo slovenske gospé na Horvaškem, mislim vse od perve do zadnje. In marsikaj je res, kar govoré. Tako, kakor se zbirajo mamke v Ljubljani in drugej pri nas, da pijo kake štiri skledice kofka skupaj in se pogovarjajo, kaj je pri sosedu novega, kako se ta ali una prijatlica nespodobno vede in sploh, kar vsaka njih skrivnega na sercu ima, kar se nikomur povedati ne smé, tako se res malokje po Horvaškem gospé shajajo; teh kratkočasnih, živih, vsevedijočih tovaršij tù ni — to se ne dá tajiti. Kdo smé tedaj našim gospem zameriti, če se jim tako močno zijá in po domu toži! Tudi je gotovo, da se nobenega horvaškega mesta naše Krakovo ne derží, da bi si mogel človek poleti in pozimi s čversto zelenjavo postreči; pa tudi Šiške ne, kjer se dobiva v 12 kerčmah vse, kar serce želí in nič dalje, kakor streljaj od

mesta. Vasí po Horvaškem niso kakor naše, kjer bliže mest skoraj več leséne bajte ne bo; tudi tisti dobrovoljni, precej trebušasti, pa z vsem dobro založeni kerčmarji so le pri nas po deželi, ne pa na Horvaškem, kjer Izraelovi otroci zvonec nosijo in zato se ozirajo tod naše gospé zastonj po kakem „Roženpahu“, po kaki „Laverci“, po kakem novem „Viču“ ali horvaškem „Mengšu“. Tudi otroci nimajo našega kapucinarskega verta, da si, po mehki travi se valjaje in premetovaje, nježne ude krepčajo, in Latermanova senca ne hladi gospodičin, ki so že do tistih let dospele, da jim skerbne matere velevajo, se malo sprehoditi, nekaj ker služi to za zdravje, nekaj pa „ut spectent spectentur et ipsae“, ker se utegne jim na šetnji morebiti kaj naključiti, kar si vsaka deklica tako iz serca želí. Res je pa tudi, da se tem našim gospem kaj težko ustreže in da včasi menda zato zabavljajo, da jim jeziček ne oterpne. Bil sem se v Zagrebu, v najlepših ulicah „na Ilici“, na dve rojakinji nameril; po navadi tožite, da se nikamor ni sprehajat iti, ker je „Ilica“ preblizo, škofov vert Maksimir pa predaleč, drugam pa jim se ne ljubi iti! Smešno pa mi se zdi, na Horvaškem o posebni dragini govoriti. V Zagrebu utegne biti zdaj, kakor pri nas, drugej pa je gotovo povsod ceneje. V Reki je meso po 18 nov. krajc., funt dobrih rib ravno tako, večidel pa še bolji kup, in cuker, kava, rajž, svila, pavola najmanj za tretjino bolj po ceni kakor na Kranjskem, pa tudi drugi živež dražji ni, čeravno je zadnje leta kup poskočil. Celó v Zagrebu sem plačal v gostivnici samo 24 krajc. srebra za pet jedí; še bolje živeti pa je v Varaždinu. In vendar sem slišal v ravno tem mestu kranjsko gospó zdihovati, da je taka dragina. Mož je imel 1200 fl. letne plače, pa so živeli s tremi otroci tako siromašno, da je le dvakrat v tednu meso na mizo prišlo. Kako to? Gospá je kupovala v mestu od judov; judje pa iščejo stoterega dobička in tako nepraktične so skoraj povsod naše gospé. To je zares čudno! Slovenke so sicer dobre gospodinje, da jim je malo para; gospôda pa si ne vé pomagati. Če bi kupovala od kmeta, namesto od juda; če bi se pogodila z grajšakom ali s kakim mestnjanom, ki ima njive, vert in krave, pa bi si gotovo moke, živali, mleka, zelenjave in vse drugo tako cenó omišljevala, da bi lahko bolje živela in da bi nič več dragine v misel ne jemala. Tako pa je njihovo življenje res pusto; večidel čepé domá, ter gledajo skoz okno opravljaje znance ali pa druge prazne marne uganjaje ali pa tudi kar tako brez misli, vsak hip široko zijaje.

Tako živí sploh gospôda, ktero sem staro imenoval; nekaj sem jih pa le našel, ki so se vdomačili, se jezika naučili in z deželo in z narodom poprijaznili. Bil sem pri „Jagnjetu“ v Zagrebu, pa mi pokaže znanec starca rekoč: „To je gospod K.; po jeziku bi težko kdo poznal, da je Kranjec, tako gladko mu teče horvaščina, čeravno je že star sèm prišel“. Pozneje se s tim častitljivim rojakom sam soznanim, pa mi je rekel, da je prav zadovoljen na Horvaškem, on ima ljudí rad, ljudje pa njega, in res sem vidil, kako prijazno so ga Horvatje pozdravljali. Druzega gospoda sem našel v Reki, tudi plešca; pripovedoval mi je, kako lepo je šest let v Slavonii živel in da ni boljših ljudí od Slavoncov; Kranjci so predebeli, preveč po vseh ustih in svoje glave, Slavonce pa je lahko za vsako blago in koristno reč nadušiti; brez upiranja so dali vse, kar je bilo za šole ali za cerkve potrebno in so radi človeku zaupali, da so le vidili, da jim dobro hočemo in da jih ne mislimo prekaniti ali slepiti. Tudi ta gospod se je bil dosti dobro jezika navadil, spoznavši, da je potreben in zares lep in mogočen.

Veliko lože pa je mlajši slovenski gospôdi; znan ji je stari pa tudi novi sistem in nove ideje, ter je prepričana, da stare kopita niso za novi čas, da je marveč treba čas razumeti in napredovati, če se hoče pomagati narodom pa tudi deržavi. Prišla je ta gospôda v te kraje, vedoč, da najde druge ljudí, druge navade in drug jezik, in je bila že zanaprej namenjena, novim razmeram udati se in pozdraviti Horvate za svoje rojake, brate in prijatle, zato pa se je tudi kmali ji vse tako zdelo, kakor domá in se je veselila, da kaj novega vidi in poskusi in ob enem izve, kako je kaj pri drugih Slovanih. Takih Horvatje ne gledajo tako pisano, čeravno bi, kakor sem že rekel, najraje povsod le svoje ljudí imeli. Med temi mlajšimi sem tudi jez; zato tudi njihovo življenje najbolje poznam in zato lahko po pravici rečem, da nam se ni nobena sila godila. Saj jez štejem dní, kar sem jih na Horvaškem prebil, med najsrečneje vseh, kar sem jih do zdaj preživel. Prišli smo na Horvaško; pervo reč, po kteri smo prašali, so bile ilirske bukve; prebiraje in pogovarjaje se z znanci, ki smo jih povsod kmali našli, smo napredovali v nekaj mescih toliko v jeziku, da smo v vsako družtvo stopiti mogli. Znanci nas soznanijo ali s kakim mestnjanom ali pa s kakim bližnjim duhovnom; vsakemu se dobro zdi, da Kranjci tako hitro in radi po domače ž njim govoré, pa so nas jeli vabiti zdaj sèm zdaj tjè, kmali pa ob enem na vse strani. Skusili smo, da živí med Horvati zares še pravo, staroslovensko gostoljubje, in narod, komur je to ostalo, je gotovo še zdrav in cel in dober, da mu ni o prihodnosti obupati. Ko je prišel kak tujec starim Gerkom v hišo, so ga prašali, pogostivši ga, kaj je, od kod je, ali je prišel po kakem opravku ali pa kar tako po tolovajsko sèm ter tjè hodi. Na Horvaškem takega spraševanja ni. Znanec te pokaže hišnemu gospodarju, ki pa ima pred kosilom čez glavo opraviti, pa te pozdravi le z besedo: „Dobro došli!“ Za mizo pa te ima že kakor starega prijatla; odloči ti se kakor vsem drugim po vinskem vodju pajdašica, da se z njo pogovarjaš in si skupaj kratek čas delata, če je zraven; če je pa ni, da pa saj za-se in ob enem za-njo polno kupico izprazniš; ker si „prihodnik“, potrebuješ horvaškega kersta, pa prinesó pred te „zdravico“ ali „bilikum“, toda se ne ustraši. Ta zdravica je precej velika, malokdaj manjši od poliča, včasi pa tudi trije poliči, ki se pred tabo lesketajo, bodi si v lesenem čeberčku, bodi si v stekleni, dolgi škornji ali drugej, kakor je fantazija tistega, ki te gosti. To zdravico ti je do zadnje kaplje izpiti, — to tirja stara navada in vinski kraj; ali zlahkoma ali debelo požiraje dolžnost dopolniš, je vse eno, da je le zdravica opravljena. Gromovit „živio!“ te pozdravlja na to od vseh platí; odslej si domač in piješ, kolikor hočeš in moreš, ne sili te nihče več. Med dobro pojednjo in še boljo pijačo pa se serca ogrejejo in usta odpró. Povsod je šum, smeh ali pogovor; kmali si znan z vsemi, ki so s tabo za mizo, morebiti bolje, kakor z ljudmí, ki jih od mladosti poznaš; zakaj tù ni hinavščine, iz ust se sipljejo misli tako čisto in naravno, kakor so se v glavi in v sercu rodile. Nikoli ni dolgo, pa ti se približa tù eden, tam zopet eden in te prosi za prijaznost in bratovšino. Kadar je društvo posebno dobre volje, se pobratijo eden z drugim vsi od pervega do zadnjega. Nemogoče je tudi Horvatom, kako veselico brez petja končati; razlegajo se pesmi stare in nove, vinske pa tudi domorodne in marsikdaj sem slišal tudi domače slovenske glase, slasti okoli Zagreba in v Primorji, pa tudi v Oseku in celó v Vukovaru tik Donave. Pa tudi sicer mi se je vedno prijetno zdelo, s Horvati se družiti. To so še ljudje po naravi, brez tiste ostudne „politike“, da bi potreboval človek vsako besedo pretehtati, preden jo izgovori; tù se nimaš nič zamere bati, da je le serce in misel blaga; na unanjo podobo se ne gleda, in skoz in skoz sem prepričan, da je prijaznost, v kteri so mlajši z narodom, tudi vladi na večji dobiček kakor pa tisto imenitno-ošabno zaničevanje, ki ne more v ljudstvu, ki si je častitljive svetinje svoje narodnosti neoskrunjene ohranilo, ničesa druzega zapaziti kakor nevednost in barbarstvo!

(Dal. sl.)

Ozir po svetu.

Sardinija — kolikošna je bila in kolikošna je sedaj.

Pred začetkom lanske vojske je štelo sardinsko kraljestvo 1373 □ (štirjaških) milj, na kterih je prebivalo 5 milijonov in 200.000 ljudí.

Po pogodbi, ki je bila v Zürich-u storjena, je dobilo Lombardijo s 369 □ milijami in 2 milij. in 700.000 prebivavci. Ko se je s Sardinijo zedinila še Toskana, Parma, Modena in papeževa Romanija, je prirastlo h kraljestvu kralja Viktora Emanuel-a sopet 802 □ milij s 3 milijoni in 900.000 dušami; namreč s Toskano 403 □ milij in 1,800.000 ljudi, s Parmo 113 □ milij in 500.000 ljudí, z Modeno 110 □ milij in 600.000 ljudí, z Romanijo pa 176 □ milij z več kot milijonom ljudí.

Čeravno je sardinski kralj celo savojsko deželo z 201 □ milijo in 610.000 prebivavci, kakor tudi celo grofijo nizajsko s 75 □ milijami in 243.000 prebivavci francozkemu cesarju odstopil, je njegovo kraljestvo vendar za 895 □ milij večje kakor je bilo pred letom in šteje 5 milijonov in 747.000 duš več.

Novo sardinsko ali tako imenovano podplaninsko (subalpinsko) kraljestvo ima sedaj 2268 □ milij in 10 milijonov 947.000 duš; toraj po velikosti zemlje ne veliko manj, po številu prebivavcov pa veliko več ko še enkrat toliko, kakor je imelo pred letom sardinsko kraljestvo. Tudi je sedaj to kraljestvo po posestvu zemlje, kakor tudi po številu prebivavcov na Laškem največje, ker ima napolitansko-sicilsko kraljestvo po poslednjem štatističnem številu le 9 milijonov in 116.000 duš na 2033 □ milijah. Vse druge talijanske dežele so bile pa še pred manjše kakor je bila sardinska dežela.

Kratkočasnica — pa resnična prigodba.

Vsi imajo prav, pa vendar gré vse napak.

Preden je general P.— Terst zapustil, je dal svojim oficirjem večerjo; nazadnje jim je hotel še punč napraviti. Zato pokliče ordinanca in mu reče: „Pojdi k Bischof-u (tako se imenuje tukaj imeniten likêrist) in reci mu, naj mi pošlje 5 butilij najboljšega ruma“.

„Že prav“ — odgovorí koprol, teče naravnost v škofijo in ko pozvoní, pride strežaj k oknu in bara, kaj da je ob tej uri? „Gospod general se lepo priporočajo gospodu škofu (Bischofu) in prosijo, naj mu pošljejo 5 butilij najboljšega ruma“. Strežaj mu reče, da škof nimajo ruma, ker ga nikoli ne pijejo, — in zapre okno. — Ordinančar potegne drugokrat za zvonec tako zlo, da je hrup po celi škofii. „Saperment! jaz ne grém od tod, dokler ne dobim ruma“ — gode koprol pod oknom. — Na to se zbudijo rajnki škof R. in barajo strežaja, kdo da ob tej uri doli tako zabavlja. Strežaj jim pové, kdo da je in kaj da hoče. „To je zmota — pravijo dobrovoljni škof — vendar pojdi v klet in poiši 5 butilij, naj bo notri kar koli, in daj mu jih, da ga le z lepo odpraviš“. — Koprol priteče z butiljami domú in jih postavi na mizo rekoč: „Gospod škof se jim lepo priporočajo, ruma nimajo, pa jim pošljejo kar imajo. „Kje si pa bil, osel?“ — zakriči general. „Pri gospodu škofu“ — odgovorí osupnjeni koprol. — To je vso družbo tako razveselilo, da so se bolj smejali ko da bi bili punč pili. Drugi dan je šel general sam k škofu zmoto popravit.

J. M. P.

Slovanski popotnik.

* Novi Sad je sedaj tako plodno književno polje, da nam je Jugoslavenom v resnici to, kar je Lipsko Nemcom. Časnik za časnikom, knjiga za knjigo izhaja na dan, da moremo res veseli biti o toliko lepem novem sadu. Naj omenim „popotnik“ tega, kar mu je poslednji čas v roke prišlo.

— **ДАНИЦА** (Danica), list za zabavo in književnost, se zove leposlovni časnik, ki ga, ko je „Sedmica“ nehala s „Srb. Dn.“ izhajati, vreduje slavnoznani prejšni Sedmični vrednik gosp. Juri Popović. Danica izhaja vsaki mesec: 10., 20. in zadnji dan po celi poli in veljá na leto 3 gld., dobivati se pa more tudi s „Srbskim Dnevnikom“ vred za 11 gld. na leto.

— **СЛОВЕНКА** (Slovenka), tudi lepoznansk časnik, vreduje ga rodoljubni pisatelj zanimive „Slovenske Azbuke“ gospod Emil Čakra“; vsakih 6 tednov pride en zvezek 6 pol debel na svetlo; veljá za celo leto 2 gold. 60 krajc. nov. dn. Pervi zvezek obsega 67 stranî in med drugimi sostavki sta dva, ki se pobliže nas Slovencov tičeta: „Svitak u Svetovidu“ (Št. Vidu na Koroškem), ki govorí o znanem kamnem prestolu ob priložnosti volitve novega kneza; drugi sostavek: „Jugoslovenski reformatori“ govori o Truberju, Štefanu Konzolu, Dalmatu, Janezu Ungnadu in Veržeriju in pa o postanku slovenske knjigotiskarnice v Tubingu, in našteva knjige, ki so bile ondi tiskane.

Oba časopisa, tiskana s cirilico, sta vredna, da se ju tudi mi Slovenci verlo poprimemo in kažemo, da nam vzajemnost književna ni prazna beseda. Verh tega jima je tudi cena tako nizka, da nobenega ne odvračuje. „Slovenka“, ako najde obilo podpore, obeta še posebnih doklad zlasti za Slovenke.

— **„ЛАЗАРИЦЕ, или догађаји за времена КНЕЗА ЛАЗАРА“.** Pod tem naslovom je prišel tudi v Novem Sadu pri K. Hinc-u drugi pomnoženi natis krasne epične pesmi, ktero je zložil iz časa serbskega kneza Lazara g. Joksim Nović Otočanin. V izverstnem narodnem jeziku popeva v nji junaške dela serbskega naroda v bojih s kervolokim sultanom Muratom na kosovem polji tako nadušeno, da mora serce vsacega bravca ganiti. Olepšana je lično natisnjena knjiga s podobo v les vrezano banovića Strahinja. Knjiga, ki ji je cena 1 gold. nov. dn., je vredna, da se razširi po vsem jugoslavenskem svetu.

— „Sto Dana“ se zovejo pesme, ki jih tudi s cirilico misli v Novem Sadu iz tiskarnice marljivega knjižarja gosp. dr. Hinc-a na svetlo dati gosp. A. Popović. Knjiga bo obsegla 6 pol in cena ji je za naročnike 60 kr.; prihodnji mesec pride na dan.

— Sveti Sava, pervi arhiepiskop i prosvetitelj srbski, je krasna slika, ki jo je gospod Pavle Čortanović, akademični malar in litograf v Novem Sadu, na svetlo dal. Čitatelje naše moremo zagotoviti, da lično v kamen rezana podoba sv. Sava, obdanega od verne množice, bo dobro došla vsakemu rodoljubu, ki kinči svoje izbe z narodnimi svetinjami. Cena sliki je 2 gold. nov. dn. Gospod Čortanović nam piše, da namerjava izdati še mnogo kamnorisov, med kterimi slike srbskih knezov in junakov, in da naročila prejema do konca tega mesca. Naj bi našel tudi pri nas podpornikov!

— **ТРИДЕСЕТ ГОДИНА ИЗ ЖИВОТА МИЛАНА НАРАНЧИЋА**, roman od Jakova Ignjatovića, je ravnokar tudi v Novem Sadu v založbi neumornega knjigarja gosp. dr. Hinc-a beli dan zagledal. Spisatelj popisuje mično v tem romanu mnogostransko življenje Narančićevo, kakor ga je ta sam dostikrat svojim prijatlom pri pojedinah pripovedoval. Bil je človek siromašnih staršev, pa oženil se je z ženo z velikim premoženjem, in to po raznih stranpotnicah življenja. Spisatelj sicer ne piše tega romana, v tistem jeziku v kterem sicer sam piše, ampak v jeziku, kakor je junak tega dela sam govoril. Pa vendar je jezik tako gladek, tako lepo vezan, da se bo to delo kot prav zabavna knjiga vsakemu prijatlu serbskega slovstva prikupila.

* „Slovnika umjetnikah jugoslavenskih“ od Iv. Kukuljevića Sakcinskoga 4. zvezek z obrazom slikarja Andria Medulića je prišel nedavno v Zagrebu na dan.

Spet je ta zvezek nova priča nenavadne marljivosti, s ktero slavni izdatelj po vseh deželah jugoslavenskih nabira doneske za svojo izverstno knjigo. Tako, na pr., v pričujočem zvezku nahajamo spet življenjopis peterih Kranjcov in Kranjic in njih dela, namreč: Mencigerjevo, Mikšovo in Medvedovo, gospé Amalije Oblakove, omožene žl. Hermansthalove (ki je pa žalibog! ravno ta čas na Dunaji umerla, ko je „Slovnik“ prinesel nje življenjopis — je tedaj nje nekrolog!) in gospé Petričeve Alojzije, bivše predstojnice nunskega samostana ljubljanskega. Da tudi našega Matevža Medveda — preprostega zidarskega mojstra, ki je ljubljanski stolni cerkvi naredil lepo kupljo — smo našli v versti domačih umetnikov, nas je jako razveselilo. — Prišlo bo morebiti še troje zvezkov zanimivega „Slovnika“ na dan, kterega vsaki zvezek, naročen pri gosp. izdatelju, velja le $52\frac{1}{2}$ nov. krajc.

Gospod Baroda.

(Narodna iz Kranjskega).

Stoji stoji Turška vojska,
Vojska Turška in Beneška,
Pa po vojski sluga hodi,
Hodi in po krvi brodi,
Išče svojega gospoda
Žlahnega gospod Baroda.
Ko ga najde, vstraši se ga.
Govori gospod Baroda
Govori mu in naroča:
Ti si mene zvesto služil
Od malega do velic'ga
In do vrlega junaka,
Pojdi mojih ran pogledat
Ali rane so m' rdeče,
Ali rane so mi črne;
Ako rane so m' rdeče
Pojdeš meni zeljšča kuhat;
Ako rane so mi črne
Pojdeš meni jamo kopat;
Ti boš meni jamo kopal
Jaz pa testament bom delal.
Šel je sluga ran pogledat,
Ali rane so mu črne.
Šel je sluga jame kopat,
Gospod testament je delal,
Rekel mu je in naročal:
K' boš otroke svoje vozil
Devlji spred jih, zad pa moje,
Da ne bodo peš hodili,
Ker se niso naučili;
K' boš otrokom kruha rezal,
Daj ga svojim iz pšenice,
Mojim daj ga iz soršice,
Ajdov'ga ne bodo jedli
Ker se niso naučili;
Ko boš memo grada jezdil
Lepo poj in lepo žvižgaj
Kakor prej si mene slišal. —

Memo grada sluga jezdi,
Lepo poje 'n lepo žvižga,
Gospa je pa v lini stala,
Sama s sabo govorila:
Večni Bog! zahvaljen bodi,
Naš gospod sam domu jezdi,
Sluga je pa v vojski pustil. —

Le sem, le sem, otročiči,
Boste testament prebrali.
Testament je gospa brala,
Premilo se je zjokala:
Lepi moji otročiči,
Sluga je domú prijezdil,
Gospoda je v vojski pustil.

Dopisi.

Varaždin 1. aprila. M. K. — Naše gledišno društvo ne spí, tudi križem rok ne derží. Dobrovoljci vsak pot lepše in umetnejše igrajo. V saboto zadnjega marca so nam napravili preveselo večerno zabavo, igrali so igro „gospodične od Saint Cyr-a“, ki jo je naš tukaj v Varaždinu živeči znani dr. Vezić izverstno iz francoščine preložil. Bali smo se nekteri, ko smo slišali, da namerjajo igrati to igro, ki je polna francozke dvorske etikete, da bi jim ne spodletela; nasprotniki vsake domače stvarí pa, ki se jih kakor pri vas v Ljubljani tako tudi tù ne manjka, so se skrivej veselili, da bi le tako bilo, česar smo se mi bali. Al prevarjeni smo bili vsi: mi dobromisleči na veliko veselje, uni hudomisleči pa še na večji serd in jezo. Igrali so tako dobro, tako umetno, tako naravno, da si boljih igravcov v kakem glavnem mestu in v rednem gledišču ni želeti. Gospodični ste se spet kaj odlikovale, ena je bolje igrala ko druga; al tudi gospodje niso nič za njima ostajali. Tako lepo, dobro in umetno dozdaj še niso igrali; to je vsak gledavec rekel in je tudi moral reči, in zdaj se nam več ni bati, naj igrajo ktero in kakoršno koli igro, da bi jim dobro ne šla spod rok. Gledišče je bilo dosti polno in nepoterpljivosti ni bilo ne pri našem krasnem ne pri možkem spolu gledavcov, akoravno je terpelo igranje od pol osme do pol dvanajste ure. Pervi teden po veliki noči bodo trikrat igrali, in da bi Bog hotel, da bi se družtvo tudi na leto ne razšlo!

Sv. Lenard v Slovenskih goricah. Ker do sedaj ni bilo veliko brati v „Novicah“ o zadevah tote krajine, ktera vendar sloví zastran vinstva in umnega kmetovanja prebivavcov, sem namenil se o zanimivih dogodbah tega kraja objavljati včasih kaj čitateljem dragim „Novic“, ako jih zanimati utegnejo dopisi takošni. Preden pa dopisovati začnem o tem, kar tù se godí, bo menda prav, da prije opišem na kratko pozorišče, na kterem utegne dogodjati se kaj dopisovanja vrednega. Mali terg, ki mu dajè imé sv. Lenard, stojí na Štirskem, v marburškem okrožji, v tako zvanih „Slovenskih goricah“, tri ure od Marburga. Lega mu je dosti prijetna. Prostira se namreč na ilovnati goračini, ktero v mnogih krivinah obtekate rečici Velka in Glagóvnica. Na vzhodnji strani kinčajo terg poredoma postavljeni tankoverhi topóli, za hišami so verti pa polja, ter je okoli tudi obilo sadúnosnega drevja. Hiš je 80, večidel zidanih, stanovnikov blizo 500. Pred nekoliko leti bile so hiše lesene; kar pa so tukaj cesarske uradnije z mnogimi uradniki, ki potrebujejo stanišč ter jih plačujejo dobro, je premožnišim teržanom zbudila se volja za gradjenje. Padle so nekdanje lesene bajte, na njih mestu vzdignile se zale hiše iz kamenja in opék. Prostora dovelj je pa še tukaj za nove pohištva. Na prostranem teržišču stojí dosti velika cerkev posvečena sv. Lenardu; ponovljena bila je leta 1850. Tù je tudi tehantija, h kteri spada 8 duhovnij; tote imajo blizo 16.820 duš in eno ljudsko učilnico v tergu, ktero obiskuje kakih 160 otrok. Zavetnik Št. Lenardske cerkve je slavni samostan admontski. — Cesarske uradnije so: C. kr. okrajnija, c. kr. dačovnija in c. kr. pošta. Teržna srenja ima svojega načelnika. — Oštarij tergu ne manjka; najbolj obiskana gostivnica je pa pivovarnja. — Teržišče je prostorno, toda prazno in tiho. Se vé da tukaj ni velikomestnega stoglasnega hrupa in šuma ljudí pa vpreg, da ni paše za očí, da ni dangubečih postopačev; tudi ognjokrilati hlaponi z mnogokotrižnim orjaškim životom ne hrušijo skozi tote doline, in glasovi vojaških bogov ne razlegajo se do sèm.

At secura quies, et nescia fallere vita,
Dives opum variarum; at latis otia fundis,
Mugitusque boûm, mollesque sub arbore somni
Non absunt. — — — — — — — — — —

Virg.

Okolica je zdaj (perve dni malega travna) še oterpnjena v zimski dremôti. Med hribjem leží sneg; po nižavah stojé nabrane vodé; rujavklato je viditi polje in le polagoma oživljajo se travniki pa njive, na kterih je ozimina; iglato drevje pak odlikuje se tamnozeleno po berdoviti okrajni. Sprelepa je pa nek okolica ta ob cvetji in petji pomladanskem, poleti ter o dôbi, ko grojzdje zorí na prisojnih goricah.

Bodi mi blagoslovljena, meni dozdaj ne znana lepa krajína! Zapustivši zeleno Posavinje pozdravljam Tebe kot novo domovino; bodi mila ptujemu naselniku! Sem slovenske kerví kot Tvoji verli sinovi; serce mi bíje za blagor slovenskega rodú, za omiko naroda, za srečo bratov slovenskih.

J. Š.

Iz Predvora 6. aprila. T. K. „Modus acquirendi est multiplex, qui eum nescit, est simplex“, pravi latinski pregovor, kterega sem slovensko — se vé da slabo tako-le prevodil:

Mnogo je potov si kaj pridobiť,
Kdor jih ne vé, je bedak silovit.

So namreč ljudje, ki se trudijo z modro glavico in pridnimi rokami si kaj pridobiti, in taka pridobitev je najlepša ter človeku najbolj tekne. So spet, ki s silo ali pa skrivaj komu kaj pograbijo in vzamejo, in taka pridobitev je tolovajska, tatinska in nima teka ter ne terpí dolgo. Sploh veljá pregovor: kakor pridobljeno, tako spet zgubljeno. In poslednjič so še ljudje, ki z mnogimi zvijačami si kaj pridobijo, in

taka pridobitev je čez vse sramotna, gerda in tudi pregrešna. Tù sem slišijo sključeni hinavci, sladki slinjenci, postopači in nekteri beračúni, ki umejo s tem in unim prekaniti človeka. Tako dojde pretečeno saboto majhen postarn možicelj jokaje k meni in mi toži, da je od Kaplje doli popotovaje od Jezera do Predvora 170 forintov s potnim in z drugimi listmi vred zgubil, in me prosi, naj bi v cerkvi to oznanil. Vprašaje ga, kdo in od kod da je, mi veli, da je iz Briksna v Tirolih domá in s kotlovino barantaje je na poti v Postojno, kjer se ima s svojim bratom sniti, da se o prihodnji kupčii kaj pomenita. Ker je svoj nemški govor prav po koroški zavijal in poslednjič še eno „praesta quaesumus“ pristavi: „Ich bitt Ihnen, leihen Sie mir bis Mittwoch, wo ich zurückkomme nach dem verlorenen Gelde fragen, a paar Gulden, damit ich weiter kann; ich werde sie Ihnen damals ganz gewiss vergüten“ — se mi je sivec nekoliko sleparski dozdevati jel. Da se ga znebim, mu dam nekaj z besedami, da mu tega ne posodim, ampak tako dam. Na to jo odtegne. Drugi dan zvem, da je ta slepar še tisti večer v neki kerčmi prav dobro se gostoval in burkoval; drugi dan je pa na vse zgodaj svoje pete dalje odnesel, pred ko ne še druge sleparit.

Iz Ljubljane. V glavnem zboru krajnskega zgodovinskega družtva, v kterem se je 29. dan p. m. celó majhna množica družbenikov snidla, je bilo povedano, da okoli Dernovega na Dolenskem razkopane gomile niso ničesa razodele, kar bi bilo spomina vredno; poskusili bojo nektere okoli Zatičine odkriti. Gosp. dr. E. Costa, ki je bil namesto gosp. prefekta Rebiča enoglasno za odbornika izvoljen, je vnovič sprožil napravo deželnega arhiva; zbor je poterdil gospod dohtarjev predlog in vodstvu izročil izpeljavo te zadeve. — Ravno smo slišali, da so presvitli cesar ukazali, 20.000 gld. ubogim Dolencom in Notrajncom podeliti. Ali je novica gotova, nam bojo gosp. deželni poglavar kmali povedali.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Najvišje armadno poveljstvo oklicuje, da nova postava za obertnike in rokodelce bode 1. maja tudi v vojaški Granici moč zadobila; le toliko bo drugač kolikor so posebne razmere teh vojaških krajev drugačne.

— Gospod nadvojvoda Ferdinand Maks, ki je po dolgem potovanji po svetu 1. aprila se povernil v Terst, je včeraj prišel na Dunaj; govorí se, da je namenjen predsednik biti pomnoženega deržavnega svetovavstva.

— Sliši se, da bode vprihodnjič po vseh deželah našega cesarstva veliko veliko več notarjev, kakor jih je dosihmal. Število njih pomnožiti bo za tega voljo treba, ker jim bo vlada vprihodnje še več opravil izročila.

— Ker se po slabih ali bolnih žebcih reja konj veliko bolj pači kakor boljša, je bila te dní postava oklicana, po kteri se imajo ojstro kaznovati vsi taki gospodarji, kteri žebce spušajo brez licencije. Prihodnjo spomlad se bojo licencije le takim posestnikom dajale, čigar žebci so vpričo kantonskega poglavarja ali kakošnega njegovega namestnika po živinozdravniku, živinozdravniku-kovaču ali c. kr. kantonskem zdravniku za pleme dobri spoznani bili.

— Da bi ljudje več veselja imeli za konjsko rejo, se bo zraven navadnih premij v dnarji vsakemu gospodarju, ki je za svojo kobilo premijo prejel, tudi medalija dala; medalje se bojo pa delile tudi takim, ki niso sicer premije zaslužili, pa se vendar vredni pohvaljeni biti. Na eni strani teh medalij bo cesarjev obraz, na drugi pa napis v domačem jeziku: „Za pridno konjsko rejo“.

— Časnik „Avstria“ je naznanil unidan ceno živeža, derv in drugih rečí po različnih deželah našega cesarstva. Kolikšni razločki! V Tarnopolji (v Galicii) veljá funt mesa 8 nov. krajc., na Dunaji 18 do 26, v Bregencu (na Tirolskem) 25 do 27, v Terstu celó 20 do 36 novih krajc., — terdih derv seženj (klaftra) veljá v Sučavi (v Bukovini) 5 gold., na Dunaji 26 gold. nov. dn.

Iz Benetk 1. apr. Te dní so zaperli spet nektere, ki so se vladi nevarni zdéli; kmali bo šel nov transport kakih 50 takih v Olomuc in Petrovaradin, kjer jih je dosihmal že blizo 140 zapertih. — Overe, ki so se zoperstavljale volitvi poslancov v pomnoženo deržavno svetovavstvo, ker več Benečanov se je branilo to opravilo prevzeti, so zdaj premagane, in, kakor se sliši, bo deželni poglavar poslal imena več takih mož, ki so za to svetovavstvo pripravni, na Dunaj, da Njih veličanstvo cesar izvoli tista 2, ki ju ima beneška dežela v svetovavstvo poslati.

Iz Zagreba. Mestni odbor je po banu horvaškem Njih veličanstvu prošnjo poklonil, v kterem svetuje, naj bi se tù in tam počele marsikake velike dela, ki bi dale revnim družinam na Horvaškem in Slavonskem zaslužka; tako, na priliko, naj bi se Sava od Rugvice do Zagreba poravnala in za brodnarstvo pripravna naredila; železnica med Zagrebom in Zidanim mostom dodelala itd.

Iz Gorice se piše „Diav.“, da kmali bojo začeli šine pokladati na železnici med Kasarso in Kormonsom. Trije oboki velikega mosta čez Sočo so že narejeni; tudi kolodvor goriški delajo pridno.

Ogersko. Iz Pešta. 2. dan t. m. je umerl tisti študent Gejza žl. Foriniak, ki je bil v vrevi 15. dan p. m. ranjen; študentje so mu napravili slovesen pogreb, za kterim je šla tudi obila množica ogerske gospôde in druzega ljudstva.

— V Miškolcu so skušnjo napravili, ali bi se ne dali volkovi in druga divja zverina v gojzdih lože s kakošnim strupom (zavdanjem) pokončati kakor postreliti. Zavdali so v ta namen konja z 31 zernki (grani) najhujega omotničnega strupa, ki se strihnin imenuje, in cerknjenega konja so peljali v gojzd na neko mesto, kjer so vedili, da bojo volkovi kmali čez njega planili. In res so se pritepli kmali 4 gladni volkovi, ki so požerli zadnje dve četerti zavdanega konja, pa nobeden ni poginil. Bolje pa je bilo, ko so na male kosce govejega mesa potresli po 2 ali 3 zernke strihnina; čez osem dní so našli 3 volke in 8 lesíc cerknjenih na mestu, kjer so z mesom strup požerli. 2 zernka (grana) sta bila zadosti zavdati najmočnejšega volka.

Od poljske meje 1. aprila. Rusi čedalje več govorijo, da že v malo mescih se utegne v severni Turčii kaka prekucija začeti. Da ta govorica ni popolnoma prazna, kaže armada, ki je v Besarabijo marširati začela; dosihmal so marširali le pešci; berž pa, ko bojo ceste bolje, se bojo tudi konjiki in topničarji na pot podali. Iz tega, kar se na Turškem pripravlja, je lahko zapopasti obnašanje rusovske vlade o laških zadevah. Ako poljski časniki, ki stojé pod ostro rusovsko cenzuro, tako očitno zoper papeža in protivnike laške edinosti smejo govoriti, je to gotovo veliko pomenljivo znamenje. (A. Z.)

Iz Turina 2. aprila. Danes se je snidel pervikrat deržavni zbor, v kterem so bili poslanci starih in novih sardinskih dežel pričujoči, ki so kralja Viktora Emanuela, ko je v zbornico stopil, z neizrečeno slavo sprejeli. Kralj je začel svoj govor s tem, da se je spomnil dobrot, ki mu jih je njegov zaveznik cesar Napoleon skazal, in zato mu je Savojo in Nico dal. Nekteri časniki terdijo, da je kralj, govoreč o odstopu Savoje in Nice, tako ginjen bil, da je komaj govoril, in da nekteri poslanci so pri teh besedah celó jokali. Ko je začel od razpora s papežem govoriti, je rekel kralj sledeče: „Navdan nepremakljivega spoštovanja do poglavarja katoliške cerkve bodem v vsakem razpertji v svoji vesti in starih sporočilih dosti moči našel, da vderžim svobodo in lastno veljavo, za ktero sem le Bogu in svojim ljudstvom odgovoren“. H koncu je rekel, da laška dežela dandanašnji ne sme več podobna biti tisti srednjega veka, ampak da brez ptujega silstva mora biti čisto le dežela Lahov. — Sliši se, da nekteri poslanci se nameravajo terdo govoriti zavolj Savoje in Nice; al cesar

Napoleon bo po Cavour-ju že skerbel, da se to ne bo zgodilo. — 1. dan sta že dva batalijona francozkih pešcov prišla v Nico; „Moniteur“ pravi, da so jih Ničanje „z neznanim veseljem“ sprejeli, — nek drug telegram pa piše, da „s kislim obrazom“. Kaj je pravo? — Carica rusovska je z vsemi svojimi ljudmí berž Nico zapustila, ko so Francozi tjè prišli. Tudi veliko druzih prebivavcov se pripravlja Nico zapustiti in se drugam preseliti.

Iz Rima. V rimskem šematizmu za leto 1860 „Stato delle anime“ itd. se bere, da ima Rim 185.588 prebivavcov, med kterimi je 44 velikih duhovnov, 1.395 duhovnov, 2.466 menihov, 2.036 nun; prebivavcov nekatoliške vere je v Rimu 6000.

— 29. dan p. m. je bilo po vseh ulicah rimskega mesta apostoljsko pismo nabito, v kterem sveti oče Piji IX. v večjo ekskomunikacijo devljejo vse tiste, ki so se vsilili v papeževe dežele in se jih polastili. V tem pismu je razloženo vse, kar se je od začetka laških prekucij noter do poslednjega časa zgodilo v rimskih deželah in kako je podplaninska vlada vseskozi gluha ostala pred mnogokrat ponovljanimi opomini, dokler sv. oče niso mogli drugač, da izobčijo zdaj vse, ki so se vdeležili brezbožnega početja, dokler ne spoznajo svojih pregreh in ne prekličejo in ne poravnajo do dobrega vsega, kar so v tem početji dopernesli. — Oseba ni nobena v tem apostoljskem pismu z imenom imenovana.

— Vlada sardinska je dovolila, da smejo časniki izobčivno pismo od konca do kraja natisniti; francozka vlada pa v svoji deželi tega ne dovoli; te dni je več bal teh pisem, ki so imeli na Francozko iti, na meji v prepoved djala.

— Napolitanska armada, kakor se zdaj za gotovo pripoveduje, ne bo marširala ne v Rim ne v kako drugo rimsko deželo.

— Od francozkega generala Lamorcierre-a se še nič gotovega ne vé, kaj misli storiti. — Al bo francozka armada Rim zapustila ali ne, se še tudi ne vé.

Francozko. Iz Pariza. Da švicarski upor zdaj zvonec političnih homatij nosi, je gotovo; al nič se še ne vé, kako bo cesar Napoleon to reč obernil. Švicarji so bili izperva zlo razkačeni o prederznem postopanji francozke vlade; al kmali se je pokazalo, da niso ravno vsi ene misli, in tako se je zdaj pervi hrup brez vojske vlegel. Kako bo vse izvrelo, bo tedaj še le prihodnji čas razodel. Tudi angležki minister Russel je v poslednjem deržavnem zboru rekel, da angležka vlada ne bo zavoljo Savoje vojske začela s francozko, čeravno ji je to sila zoperno, da Napoleon vzame Savojo. Ker ima angležki deržavni zbor do 16. t. m. praznike, ne bomo tedaj dotistihmal iz Angležkega nič posebnega slišali. — Zbora velikih vlad (konferencije) cesar Napoleon ne bo dovolil, ker noče, da bi se pogodbe od leta 1815, ki so njegovim namenom na več straneh navskriž, zopet ne oživile. Cesar hoče nek z vsako vlado posebej se pomeniti, ne pa z vsemi skupaj v zboru.

— Sardincom je francozka vlada poslala unidan 25.000 pušk in pa 500.000 kilogramov smodnika.

Serbsko. Iz Beligrada. Te dní je bil civilni pravdni red za celo deželo oklican; očitna in besedna ravnava je postavno vpeljana; prisegalo se vprihodnje ne bo več pred sodnikom, ampak vpričo duhovna; le taki se bojo v prisego jemali, ki so znani dobri kristjani, drugi ne; sodniške takse so zlo znižane.

Dansko 3. aprila. Danska vlada se je v strahu, da bi armada nemških zaveznih dežel ne posedla Šlezvika in Holsteina, obernila do francozke in jo prosila, naj ji bode zaveznica; francozka vlada ji prošnje ni odrekla, in kmali utegne biti zveza za brambo in upor med tema vladama gotova. Sliši se, da se francozka vlada tudi s švedsko pogaja za zvezo.

Španjsko. Iz Tortose je prinesel 2. dan t. m. telegraf novico, da je množica Karlistov skusila tù punt napraviti in vlado kraljice Marije Isabele prekucniti; pripeljal se je namreč na dveh barkah grof Montemolin s svojim bratom Ferdinandom, generalom Eliom in generalom Ortegom in množico oficirjev in vojakov v Tortoso, da bi vneli tukaj punt in Karola VI. oklicali za kralja; al spodletela jim je poskušnja; dežela je mirna ostala. Neki telegram iz Alkanice je prinesel novico, da je armada med drugim tudi generala Ortega vjela. Da nobeden naših bravcov ne bode ugibal, kaj so Karlisti, povemo ob kratkem le-to, da kralj Ferdinand VII., oče sedanje kraljice, ker ni imel nobenega sina za svojega naslednika, je prekucnil staro španjsko nasledstveno postavo tako, da je hči njegova, sedanja kraljica, vladarstvo nastopila pod krilom svoje matere Kristine; infant Don Karlos pa, ki je imel po stari postavi pravico naslednik biti, je po tej Ferdinandovi prenaredbi nasledja zgubil vlado, čeravno je protestiral zoper to nepostavno početje. Ker naslednik Don Karlosa niso pozabili svojih pravic, večkrat skušajo spet doseči kar so zgubili leta 1830 — al dosihmal jim je še vselej spodletelo, in tako tudi tabart.

Turčija. Iz Carigrada 26. marca. Kerdelo turške armade je Monastir zapustilo, da se bode med Černogoro in Serbijo ustavilo. Serbskega kneza sin Mihael noče v Carigrad priti, da bi tukaj bil za prihodnjega kneza serbskega postavljen. 42 gerških duhovnov je prestopilo h katoliškemu obredu. Francozki poslanec neprenehoma terja, da turška vlada pravice dodeli, ki jih je kristjanom obljubila. Omera paša, kterega so njegovi sovražniki tako dolgo natolcevali, da ga je sultan imenitne službe odstavil, so poklicali spet v Carigrad, da bi višje armadno poveljstvo prevzel, ako bi utegnila sila biti.

Žitna cena

v Kranji 2. aprila 1860.

Vagán pšenice domače 6 fl. 6. — banaške 6 fl. 12. — reži 4 fl. 6. — ječmena — fl. —. — ovsa 2 fl. 70. — prosa 4 fl. —. — ajde 3 fl. 70. — koruze 5 fl. 30. — soršice — —

Kursi na Dunaji

10. aprila 1860. v novem denarji.

Deržavni zajemi ali posojila.	
5% obligacije od leta 1859 v novem dnar. po 100 g. g.	63.50
5% nar. posojilo od l. 1854 „	79.30
5% metalike . . . . „	68.20
4½% „ . . . . „	60.—
4% „ . . . . „	54.—
3% „ . . . . „	41.—
2½% „ . . . . „	35.—
1% „ . . . . „	13.50
Obligacije zemlišn. odkupa. (po 100 gold.)	
5% dolnjo - avstrijanske g.	90.—
5% ogerske. . . . . „	71.75
5% horvaške in slavonske „	70.50
5% krajnske, štajarske, koroške, istrijanske . „	86.—
Deržavni zajemi z lotrijami	
Zajem od leta 1834 po 250 „	365.—
„ „ „ 1834 petink. „	360.—
„ „ „ 1839 . . . „	123.—
„ „ „ 1839 petink. „	119.—
4% narodni od leta 1854 „	96.—
Dohodkine oblig. iz Komo „	15.75

Druge obligacije z lotrijami.	
Kreditni lozi po g. 100 . g.	100.—
4½% Teržaški lozi po 100 „	118.—
5% Donavsko-parabrodski po g. 100 . . . „	99.50
Knez Esterhazy. po g. 40 „	84.—
Knez Salmovi po g. 40 „	38.25
Knez Palfyovi po g. 40 „	36.50
Knez Claryovi po g. 40 „	36.75
Knez St. Genoisovi po g. 40 „	37.—
Knez Windischgräz. po g. 20 „	22.75
Grof Waldsteinovi po g. 20 „	27.75
Grof Keglevičevi po g. 10 „	16.—
Budimski . . po g. 40 „	37.75
Denarji.	
Cesarske krone . . . g.	18.12
Cesarski cekini . . . „	6.24
Napoleondori (20 frankov) „	10.55
Souvraindori . . . . „	18.30
Ruski imperiali . . . „	10.76
Pruski Fridrikdori . . „	11.30
Angleški souvraindori . „	13.25
Louisdori (nemški) . . „	10.75
Srebro (ažijo) . . „	32.—

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.